

THE OPEN DOOR

भाग दुसरा

उंबरठा 3

उघडे दार

अनेक वर्षे मला वाटत होते की बळ म्हणजे नियंत्रण.

शब्दांवर नियंत्रण.

भावनांवर नियंत्रण.

प्रतिक्रियांवर नियंत्रण.

वेदनेवर नियंत्रण.

ही कल्पना मी हळूहळू आत्मसात केली होती, जसे प्रत्येक खोल समजुतीच्या बाबतीत घडते.

कोणीही ती मला उघडपणे शिकवली नव्हती.

कोणीही मला सांगितले नव्हते:

“पुरुषाने रडायचे नसते.”

तरीही तो संदेश सगळीकडे होता.

संभाषणांत.

वागण्यात.

उदाहरणांत.

नजरांत.

संस्कृतीतच.

म्हणून मी लवकरच एक साधा नियम शिकलो.

टिकून राहणे.

नेहमी.

काहीही घडले तरी.

टिकून राहणे.

तरुणपणी मला वाटत होते की हा सद्गुण आहे.

आज मला माहीत आहे की ती फक्त एक रणनीती होती.

काही क्षणी उपयोगी पडणारी रणनीती.

इतर अनेक क्षणी धोकादायक.

कारण जे काही फार काळ दाबून ठेवले जाते, ते लवकर किंवा उशिरा बाहेर पडण्याची वाट शोधते.

वेदना नाहीशी होत नाही.

भीती नाहीशी होत नाही.

दुःख नाहीसे होत नाही.

ते रूप बदलतात.

लपून बसतात.

वाट पाहतात.

मग, आपण सर्वात कमी अपेक्षा करतो तेव्हा, ते दार ठोठावतात.

मला माझ्या आयुष्यातला एक ऋतू आठवतो जेव्हा प्रत्येक गोष्ट बळाची मागणी करत असल्यासारखे वाटत होते.

काम.

कुटुंब.

जबाबदारी.

आजार.

निर्णय.

माझ्यावर विसंबून असलेली माणसे.

ज्यांना उत्तराची गरज होती अशी माणसे.

जी दिशा शोधत होती अशी माणसे.

मला थांबणे परवडणारे नव्हते.

निदान मला तसे वाटत होते.

दररोज मी एक नवे ओझे वाढवत होतो.

दररोज स्वतःचे ऐकण्याचा क्षण मी आणखी पुढे ढकलत होतो.

आणखी पुढे.

नेहमी आणखी पुढे.

माणूस आपल्या आतल्या जगाकडे किती काळ दुर्लक्ष करू शकतो हे
आश्चर्यकारक आहे.

पण कायमचे नाही.

कोणालाच ते कायमचे जमत नाही.

एक क्षण असा येतो जेव्हा आवाज जे सांगायला नकार देतो ते शरीर सांगू
लागते.

थकवा वाढतो.

झोप बदलते.

मन शिणते.

भावना अधिक नाजूक होतात.

आणि हळूहळू तुम्हाला समजते की तुम्ही जगाशी लढत नाही आहात.

तुम्ही स्वतःशीच लढत आहात.

सत्य अगदी साध्या पद्धतीने आले.

जसे खरी सत्ये नेहमी येतात.

कोणत्याही विशेष परिणामांशिवाय.

कोणत्याही घोषणेशिवाय.

कोणत्याही दिखाव्याशिवाय.

एके दिवशी ओझे फार मोठे झाले.

आणि बचाव फार लहान.

मला ती शांतता आठवते.

ते एकटेपण आठवते.

कोणतीही भूमिका वठवावी लागत नाही ही अचानक आलेली जाणीव आठवते.

बऱ्याच काळानंतर पहिल्यांदाच मी व्यावसायिक नव्हतो.

मी वडील नव्हतो.

मी पती नव्हतो.

मी अधिकारी नव्हतो.

मी लेखक नव्हतो.

मी फक्त एक माणूस होतो.

आणि मी रडलो.

सुंदर रडणे नव्हे.

संयमित रडणे नव्हे.

खरे रडणे.

दुरून येणारे.

वर्षे पार करून येणारे.

जपून ठेवल्याचेही आठवत नव्हते अशा गोष्टी सोबत घेऊन येणारे.

ते घडत असताना मला एक अनपेक्षित जाणीव झाली.

दुर्बलतेची नव्हे.

मुक्तीची.

जणू फार काळ बंद राहिलेल्या एका खोलीने अखेर आपल्या खिडक्या उघडल्या होत्या.

जणू हवा पुन्हा खेळू लागली होती.

जणू काहीतरी, अखेर, दाबून ठेवले जाणे थांबले होते.

तेव्हाच मला एक मूलभूत गोष्ट समजली.

भावना शत्रू नसतात.

त्या संदेशवाहक असतात.

त्या आपल्याला काहीतरी सांगण्यासाठी येतात.

त्यांच्याकडे दुर्लक्ष केल्याने त्या नाहीशा होत नाहीत.

फक्त त्यांचा आवाज वाढतो.

अनेक वर्षे मला वाटत होते की धैर्य म्हणजे हार न मानणे.

त्या क्षणी मला समजले की धैर्य म्हणजे स्वतःला पार होऊ देणेसुद्धा.

वेदनेने.

भीतीने.

दुःखाने.

सत्याने.

माणसे अनेकदा असुरक्षिततेची कल्पना एखाद्या तड्यासारखी करतात.

मला कळले की ती एक दार बनू शकते.

कारण ज्या क्षणी तुम्ही प्रत्येक गोष्टीपासून स्वतःचा बचाव करणे थांबवता,
त्या क्षणी तुम्ही अखेर स्वतःला ओळखू लागता.

आणि स्वतःला ओळखणे बाहेरच्या अनेक लढाया जिंकण्यापेक्षा खूप
जास्त कठीण आहे.

त्या दिवसापासून काहीतरी बदलले.

मी अचानक अधिक शहाणा झालो नाही.

अचानक अधिक बलवान झालो नाही.

मी अधिक खरा झालो.

जी एक वेगळी गोष्ट आहे.

मी वेगळ्या पद्धतीने बोलू लागलो.

वेगळ्या पद्धतीने ऐकू लागलो.

इतरांकडे अधिक समजुतीने पाहू लागलो.

कारण ज्याने स्वतःची वेदना पार केली आहे तो इतरांची वेदना अधिक
सहज ओळखतो.

तो तिचा न्यायनिवाडा करत नाही.

तिला कमी लेखत नाही.

लगेच उपाय शोधत नाही.

तो तिला ओळखतो.

आणि ही ओळख म्हणजेच मदतीचा एक प्रकार असतो.

काळ जात गेला तसतसे मी असुरक्षिततेकडे नव्या प्रकाशात पाहू लागलो.

मला ज्यांचे सर्वात जास्त कौतुक वाटत होते ते वरकरणी अजिंक्य दिसणारे
नव्हते.

ते खरे होते.

आपली माणुसकी तिचा दिखावा न करता दाखवू शकणारे.

असे म्हणायला न घाबरणारे:

“मी माझ्याकडून शक्य तितके करत आहे.”

कारण, शेवटी, आपण सगळे हेच करतो.

आपल्याकडून शक्य तितके.

काही दिवस ते खूप असते.

इतर दिवस थोडे.

पण ते नेहमी आपल्याकडे असते तेच असते.

मार्गे वळून पाहताना मी त्या क्षणाला पराभव मानत नाही.

मी त्याला एक उंबरठा मानतो.

माझ्या आयुष्यातल्या सर्वात महत्त्वाच्या उंबरठ्यांपैकी एक.

आधी मला वाटत होते की बळ म्हणजे न रडणे.

नंतर मला समजले की बळ म्हणजे स्वतःच्या अश्रूंना न घाबरणे.

कारण परिपक्वतेचा एक प्रकार असा आहे जो आपण ढोंग करणे थांबवतो तेव्हाच येतो.

आपण देखावा करणे थांबवतो तेव्हा.

अभिनय करणे थांबवतो तेव्हा.

आणि अखेर आपला माणूसपणाचा स्वभाव स्वीकारतो तेव्हा.

नाजूक.

अपूर्ण.

अद्भुतपणे अपूर्ण.

आज मला नेमका दिवस आठवत नाही.

वेळ आठवत नाही.

सगळ्या परिस्थितीही आठवत नाहीत.

मला फक्त मी काय शिकलो ते आठवते.

वाटून घेतलेली वेदना कमी जड असते.

सत्य अभिमानापेक्षा जास्त मुक्त करते.

असुरक्षितता प्रतिष्ठा नष्ट करत नाही.

ती तिला पूर्ण करते.

आणि सर्वात जास्त मला एक वाक्य आठवते जे तेव्हा मला उच्चारताही आले नसते.

एक साधे वाक्य.

अनेक गोष्टी बदलणारे वाक्य.

मी रडायला शिकलो.

आणि त्या दिवसापासून मी स्वतःला अधिक चांगले समजू लागलो.